

Dzīves un darba apstākļi Latvijā

Publicēts: 10.01.2023.

Politiskā, administratīvā un tiesību sistēma

Latvija ir demokrātiska, parlamentāra Republika. Valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai.

Plašāku informāciju par politisko, administratīvo un tiesību sistēmu

Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Ienākumu un nodokļu sistēma

Sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts ir visi algotā darbā gūtie ienākumi, no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis. 2023.gadā sociālo apdrošināšanas iemaksu likme ir 34,09% (ja darba ņēmējs tiek apdrošināts visiem sociālās apdrošināšanas veidiem) no darbinieka ienākumiem, no kuriem 23,59% maksā darba devējs un 10.5% - darbinieks.

Ar IIN neapliekamais minimums (NM): 2023.gadā

maksimālais NM, eiro mēnesī - 500 eiro

ienākumi, līdz kuriem piemēro maksimālo NM, eiro mēnesī- 500 eiro

ienākumi, virs kuriem nepiemēro NM, eiro mēnesī - 1800 eiro

Neapliekamais minimums pensionāriem, eiro mēnesī - 500 eiro

Atviegrojuma apmērs par apgādībā esošu personu ir 250 eiro mēnesī vai 3000 eiro gadā.

Plašāku informāciju par ienākumu un nodokļu sistēmu Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Dzīves dārdzība

Strādājošo mēneša [vidējā darba samaksa](#) 2022.gada 3.ceturksnī bija EUR 1384 (bruto). Sabiedriskajā sektorā strādājošo mēneša vidējā darba samaksa bija EUR 1372 (bruto). Savukārt, privātajā sektorā strādājošo alga bija EUR 1393 (bruto). Darba samaksa Latvijas reģionos ir atšķirīga, visaugstākā tā ir galvaspilsētā un tās reģionā, viszemākā vidējā darba samaksa ir Latvijas Austrumu daļā – Latgales reģionā.

2022.gada decembrī patēriņa cenu līmenis bija par 20,8% lielāks nekā 2021.gada decembrī. Kopumā Latvijā 2022.gadā vidējā gada inflācija bija 17,3%.

Ar atsevišķu produktu un pakalpojumu vidējām mazumtirdzniecības cenām var iepazīties Latvijas [Oficiālajā statistikas portālā](#).

Dzīves vieta

Latvijas pilsētu iedzīvotāji pārsvarā dzīvo daudzdzīvokļu namos. Lauku rajonu iedzīvotāji galvenokārt – privātmājās. Dzīvokļu tirgus īpatnība Latvijā ir diezgan ievērojamā cenu atšķirība starp Rīgu, atsevišķām pilsētām un pagastiem tuvu Rīgai un pārējo valsts teritoriju.

Vidēji mēnesī par īres un komunālajiem maksājumiem tiek tērēti 30 – 40 % no vidējās darba algas.

Plašāku informāciju par dzīves vietu Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Plašāku informāciju par dzīves vietas atrašanu Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Veselības aprūpes sistēma

Veselības aprūpes pakalpojumus sniedz gan valsts, gan pašvaldības, gan privātās ārstniecības iestādes. Saņemt valsts apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus ir iespējams tikai ārstniecības iestādēs, kuras noslēgušas līgumus ar Nacionālo veselības dienestu.

Informāciju par veselības aprūpes saņemšanas iespējām un pacientu maksājumiem var iegūt ārstniecības iestādē, kā arī Nacionālajā veselības dienestā (www.vmnvd.gov.lv) un reģionālajās slimokasēs, kā arī pa bezmaksas informatīvo tālruni 80001234.

Plašāku informāciju par veselības aprūpes sistēmu Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Izglītības sistēma

Valsts un pašvaldību izglītības iestādēs izglītību iegūst latviešu valodā. Citā valodā to var iegūt pēc mazākumtautību izglītības programmām vai arī privātās izglītības iestādēs. Latvijas izglītības sistēmu veido 6 līmeņi: pirmsskolas izglītība, pamatzglītība, vidējā izglītība, pēcvidējā izglītība, augstākā izglītība, pēcdiploma studijas.

Plašāku informāciju par izglītības sistēmu Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Plašāku informāciju par izglītības iestādēm un to meklēšanu Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Kultūras un sabiedriskā dzīve

Latvija ir neliela, bet ļoti skaista zeme, kur ir daudz interesantu tūrisma objektu. Rīgu var uzskatīt par Latvijas kultūras metropoli, jo šeit ir sakoncentrēts milzīgs skaits zinātnes, kultūras un izklaides objektu.

Plašāku informāciju par kultūras un sabiedrisko dzīvi Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Privātā dzīve (piedzimšana, laulības, nāve)

Latvijā civilstāvokļa aktu reģistrāciju veic Dzimtsarakstu nodaļas, kuru darbību uzrauga Tieslietu ministrija.

Dzimtsarakstu nodaļa veic civilstāvokļa aktu - laulības, dzimšanas, miršanas - reģistrāciju; vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņu; civilstāvokļa aktu ierakstu papildinājumus, labojumus un atjaunošanu; izsniedz ģimenes stāvokli apliecinošus dokumentus laulībām ārvalstīs, atkārtotas dzimšanas, miršanas un laulību apliecības, kā arī arhīva izziņas.

Plašāku informāciju par privāto dzīvi (piedzimšana, laulības, nāve) Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Transports

Latvijā ir labi attīstīts autoceļu tīkls, kura savienojumi ar kaimiņvalstīm nodrošina autopārvadājumus jebkurā virzienā.

Starp lielākajām Latvijas pilsētām ir nodrošināta regulāra autobusu kustība, kā arī regulāra pasažieru vilcienu satiksme.

Latvijā ir vairākās lidostas, no kurām lielākā ir "Starptautiskā lidosta Rīga", kura atrodas Latvijas galvaspilsētā - Rīgā, desmit kilometru attālumā no pilsētas centra.

Rīgas, Liepājas un Ventspils ostās pieejama regulāra prāmju satiksme uz Zviedrijas un Vācijas pilsētām.

Plašāku informāciju par transportu Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Darba līguma veidi

Jūs varat uzsākt darba attiecības ja Jūs esat sasniedzis 15 gadu vecumu. Uzsākot darba attiecības, darbiniekam un darba devējam ir jāslēdz rakstveida darba līgums. Darba līgumu sagatavo divos eksemplāros, no kuriem viens glabājas pie darbinieka, otrs — pie darba devēja.

Darba likums paredz divus darba līguma veidus:

darba līgums uz nenoteiktu laiku;

[darba līgums uz noteiktu laiku.](#)

Ja darba līgumā nosaka pārbaudes termiņu, tas nedrīkst būt ilgāks par trim mēnešiem. Ja pārbaudes noteikšana nav norādīta darba līgumā, tas uzskatāms par noslēgtu bez pārbaudes. Ja pārbaudi nosaka darba līgumā, kas noslēgts uz noteiktu laiku līdz sešiem mēnešiem, pārbaudes termiņš nedrīkst būt ilgāks par vienu mēnesi, bet, ja līgums noslēgts uz laiku līdz vienam gadam, — par diviem mēnešiem. Pārbaudi nenosaka personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem.

Darba laiks

Darba dienas laiks nedrīkst pārsniegt 8 stundas, 40 stundas nedēļā. Darbiniekam ir noteikta piecu dienu darba nedēļa. Ja darba rakstura dēļ nevar noteikt piecu dienu darba nedēļu, darba devējs pēc konsultēšanās ar darbinieku pārstāvjiem nosaka sešu dienu darba nedēļu. Ja noteikta sešu dienu darba nedēļa, dienas darba laika ilgums nedrīkst pārsniegt septiņas stundas. Sestdienās darbs beidzams agrāk nekā citās dienās. Darba dienas ilgums sestdienās nosakāms darba koplīgumā, darba kārtības noteikumos vai darba līgumā.

Virsstundu darbs ir pieļaujams, ja darbinieks un darba devējs par to vienojušies rakstveidā. Virsstundu darbs nedrīkst pārsniegt vidēji astoņas stundas septiņu dienu periodā. Darbinieks, kas veic virsstundu darbu vai darbu [svētku dienā](#), saņem piemaksu ne mazāk kā 100 procentu apmērā. Vienlaikus ar vienošanos par [virsstundu darbu](#) vai norīkošanu to veikt darbinieks un darba devējs var vienoties, ka darbiniekam piemaksu par virsstundu darbu aizstāj ar apmaksātu atpūtu citā laikā atbilstoši nostrādāto virsstundu skaitam, kā arī par šāda apmaksāta atpūtas laika piešķiršanas kārtību.

Darba samaksa

Latvijā ir noteikta valsts minimālā darba alga, kas no 2023.gada 1.janvāra nedrīkst būt mazāka par EUR 620 mēnesī, bet minimālā stundas tarifa likme tiek aprēķināta atbilstoši darba stundām konkrētā mēnesī. Labklājības ministrija ir aprēķinājusi minimālās stundas tarifa likmes apmērus nākamajam gadam pa mēnešiem, un tie ir ievietoti LM tīmekļa vietnē spiediet [šeit](#).

Darbiniekam ir tiesības saņemt darba samaksu ne retāk kā divas reizes mēnesī. Tomēr darbinieks var arī vienoties ar darba devēju par darba samaksas izmaksu reizi mēnesī.

Darba devējs par saviem darbiniekiem veic valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.

Sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts ir visi algotā darbā gūtie ienākumi, no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Sociālo apdrošināšanas iemaksu likme 2023.gadā ir 34,09% no darbinieka ienākumiem, no kuriem 23,59% maksā darba devējs un 10.5% - darbinieks.

Latvijā ir ieviesta progresīvā [iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme](#), pie kuras, pieaugot ienākumiem, pieaug arī nodokļa likme. Tas nozīmē, ka gada ienākumiem līdz 20 004 eiro tiks piemērota 20% iedzīvotāju ienākuma likme; ienākumu daļai no 20 004 eiro līdz 78 100 eiro tiks piemērota 23% likme, un ienākumu daļai, kas pārsniegs 78 100 eiro, tiks piemērota 31% likme.

Algas nodoklis: Algota darba ienākumi, ja ienākuma izmaksātājam ir iesniegta algas nodokļa grāmatiņa.

20 % – mēneša ienākumam līdz 1667 *euro*;

23 % – mēneša ienākuma daļai, kas pārsniedz 1667 *euro*.

Pārmaksāto nodokli gada ietvarā var atgūt, nākamajā gadā iesniedzot deklarāciju.

Ikvienam darbiniekam ir tiesības uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu. Šāds atvaļinājums nedrīkst būt īsāks par četrām kalendāra nedēļām, neskaitot svētku dienas. Personām, kuras ir jaunākas par 18 gadiem, piešķir vienu mēnesi ilgu ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu.

Darbiniekam un darba devējam vienojoties, ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu kārtējā gadā var piešķirt pa daļām, taču viena no atvaļinājuma daļām kārtējā gadā nedrīkst būt īsāka par divām nepārtrauktām kalendāra nedēļām.

Ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma atlīdzināšana naudā nav pieļaujama, izņemot gadījumus, kad darba tiesiskās attiecības tiek izbeigtas un darbinieks ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu nav izmantojis. Darba devējam ir pienākums izmaksāt atlīdzību par visu periodu, par kuru darbinieks nav izmantojis ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu.

Papildatvaļinājums

Ikgadējo apmaksāto papildatvaļinājumu piešķir:

- 1) darbiniekiem, kuru aprūpē ir trīs vai vairāki bērni vecumā līdz 16 gadiem vai bērns ar invaliditāti līdz 18 gadu vecumam, — trīs darba dienas;
- 2) darbiniekiem, kuru darbs saistīts ar īpašu risku, — ne mazāk kā trīs darba dienas;
- 3) darbiniekiem, kuru aprūpē ir mazāk par trim bērniem vecumā līdz 14 gadiem, — ne mazāk par vienu darba dienu.

Darba tiesiskās attiecības var tikt izbeigtas tikai Darba likumā noteiktajos gadījumos: pušu savstarpējā vienošanās, darba līguma termiņa izbeigšanās, ja darba līgums ir noslēgts uz noteiktu laiku, darba tiesisko attiecību izbeigšana pēc trešo personu pieprasījuma, darbinieka vai darba devēja uzteikums.

Latvijā nodarbinātību var pārtraukt arī dodoties pensijā, tā var būt:

Vecuma pensija

Priekšlaicīgā vecuma pensija

Izdienas pensija

Ja Jūs vēlaties nodarboties ar saimniecisko darbību, kā pašnodarbināta persona, tad Jums ir jāreģistrējas Valsts ieņēmumu dienestā (VID) kā nodokļu maksātājam.

Saimniecisko darbību reģistrē bez maksas elektroniski Elektroniskās deklarēšanas sistēma [EDS](#).

Reģistrācijas veidlapa atrodas EDS sadaļā *Dokumenti* → *No veidlapas* → *Nodokļu maksātāju reģistrācijas un datu izmaiņu veidlapas* → *Nodokļu maksātāja (Fiziskas personas) reģistrācijas dati*

Reģistrācijas veidlapā jānorāda:

joma, kurā notiks darbība, saskaņā ar [NACE 2 klasifikāciju](#). Plašāku informāciju par NACE kodu izvēli atradīsiet Centrālās statistikas pārvaldes tīmekļvietnē vai sazinoties ar Centrālās statistikas pārvaldes konsultantiem: <https://www.csp.gov.lv/lv/klasifikacija/nace-2-red>.

izvēlētais nodokļu maksāšanas režīms “vispārējā kārtība” vai “mikrouzņēmumu nodoklis” vai arī atsevišķs saimnieciskās darbības veids “paziņotā (neregistrētā) saimnieciskā darbība”

cita pamatinformācija par plānoto darbību

Plašākainformācija par saimnieciskās darbības reģistrāciju pieejama Valsts ieņēmumu dienesta mājas lapā - <https://www.vid.gov.lv/lv/saimnieciskas-darbibas-veiceji>

Lai Jūs kā pašnodarbināta persona būtu sociāli apdrošināta un varētu saņemt sociālās garantijas, Jums Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (www.vsa.gov.lv) jāaizpilda reģistrācijas lapa par brīvprātīgu pievienošanos valsts sociālajai apdrošināšanai un pašam jāveic sociālā nodokļa maksājumi.

Pašnodarbinātajam obligāti jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksa. 2023. gadā VSAOI likme vispārējā gadījumā pašnodarbinātajam ir 31,07% un no starpības starp ienākumiem un brīvi izraudzītā objekta jāveic VSAOI 10% apmērā pensiju apdrošināšanai.

Plašāku informāciju par darba apstākļiem Latvijā varat iegūt: www.eures.europa.eu

Latvijā tāpat kā pārējās Eiropas Savienības dalībvalstīs (turpmāk – dalībvalstis) darbojas regulējums [par sociālās drošības sistēmu koordinēšanu](#). Šis regulējums (Regula [Nr.883/2004](#) un Regula [Nr.987/2009](#)) nodrošina to, ka personas, kuras pārvietojas dalībvalstu teritorijā, nezaudē tiesības uz sociālo drošību.

Der atcerēties arī, ka katrā dalībvalstī ir savi nacionālie likumi un Regulas tiek izmantotas, lai tos koordinētu.

Latvijā sociālās drošības sistēmas veidošanas un darbības principus, personu galvenās sociālās tiesības un pienākumus, to realizēšanas pamatnosacījumus nosaka likums [Par sociālo drošību](#)

Valsts sociālās apdrošināšanas vispārīgos organizatoriskos un finansiālos principus nosaka likums [Par valsts sociālo apdrošināšanu](#)

Valsts politiku sociālās apdrošināšanas un valsts sociālo pabalstu jomā īsteno [Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra \(VSAA\)](#). Šī aģentūra administrē arī valsts izdienas pensijas un valsts fondēto pensiju shēmu.

[Valsts sociālo pabalstu likums](#) nosaka valsts sociālo pabalstu veidus, to personu loku, kurām ir tiesības uz valsts sociālajiem pabalstiem, šo pabalstu piešķiršanas nosacījumus, piešķiršanas un izmaksas kārtību, kā arī ar šiem pabalstiem saistīto lēmumu pārsūdzēšanas kārtību.

Tiesības saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību ir Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem, ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuriem piešķirts personas kods un kuri pastāvīgi dzīvo Latvijas teritorijā, izņemot personas, kuras ir saņēmušas termiņuzturēšanās atļauju.

Noderīgi! Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras sagatavotie informatīvie materiāli

[Informācija par pensiju Eiropas Savienībā](#)

Plašāka informācija par sociālā nodrošinājuma tiesībām ir pieejama Eiropas Komisijas vietnē <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1117&langId=lv>

Noderīgs rīks, lai gūtu priekšstatu par dalībvalstu sociālā nodrošinājuma sistēmām, un iespēju salīdzināt tās savā starpā sniedz MISSOC [salīdzināmas tabulas par sociālo aizsardzību](#) (informācija angļu, vācu un franču valodā)

Noderīgas saites:

Latvijas valsts portāls www.latvija.lv

Uzņēmumu reģistrs www.ur.gov.lv

Valsts ieņēmumu dienests www.vid.gov.lv

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra www.vsaa.gov.lv

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra www.liaa.gov.lv

Valsts darba inspekcijas mājas lapā www.vdi.gov.lv

Latvijas likumi www.likumi.lv

Centrālā statistikas pārvalde www.csb.gov.lv

Skaidrojums: tīmekļa vietnes www.eures.europa.eu satur hipersaiti, ar kuru jūs tiekāt pārdresēti uz konkrētās tēmas lapu EURES portālā, kur ir iespējams lasīt un gūt plašāku informāciju par katru no jautājumiem.

<https://www.nva.gov.lv/lv/dzives-un-darba-apstakli-latvija>